

System sociálního zabezpečení v České republice

České předsednictví
v Radě EU

System sociálního zabezpečení v České republice

Ministerstvo práce
a sociálních věcí České republiky

Obsah

I. ČÁST: SYSTÉM SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ

6

1. Stručná charakteristika
2. Důchodové pojištění
  - 2.1. Účast na důchodovém pojištění
  - 2.2. Dávkový systém důchodového pojištění
  - 2.3. Schválené koncepční změny základního důchodového pojištění připravené v rámci I. etapy důchodové reformy a další pokračování reformy důchodového systému
  - 2.4. Vyhodnocení důchodové reformy v duchu plnění tří lisabonských cílů - udržitelnost, přiměřenost a modernizace
3. Nemocenské pojištění
  - 3.1. Obecná informace
  - 3.2. Účast na nemocenském pojištění
  - 3.3. Dávkový systém nemocenského pojištění
    - 3.3.1. Nemocenské
    - 3.3.2. Peněžité pomoc v mateřství
    - 3.3.3. Ošetřovné
    - 3.3.4. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
  - 3.4. Výpočet dávek nemocenského pojištění
4. Pojistné na sociální zabezpečení
5. Organizace a provádění
6. Právní předpisy

II. ČÁST: NEPŘÍSPĚVKOVÉ SOCIÁLNÍ DÁVKOVÉ SYSTÉMY

25

- A. Systém státní sociální podpory
  1. Obecné informace
  2. Okruh oprávněných osob
  3. Dávky státní sociální podpory
    - 3.1. Přídavek na dítě
    - 3.2. Rodičovský příspěvek
    - 3.3. Sociální příplatek
    - 3.4. Příspěvek na bydlení
    - 3.5. Porodné
    - 3.6. Pohřebné
    - 3.7. Dávky péčovské péče
      - 3.7.1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
      - 3.7.2. Odměna péstouna
      - 3.7.3. Příspěvek při převzetí dítěte
      - 3.7.4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

4. Právní předpisy
- B. Systém pomoci v hmotné nouzi
  1. Obecná informace
  2. Okruh oprávněných osob
  3. Dávky pomoci v hmotné nouzi
    - 3.1. Příspěvek na živobytí
    - 3.2. Doplatek na bydlení
    - 3.3. Mimořádná okamžitá pomoc
  4. Právní předpisy
- C. Systém dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením
  1. Obecná informace
  2. Okruh oprávněných osob
  3. Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením
    - 3.1. Jednorázový příspěvek na opatření zvláštních pomůcek
    - 3.2. Příspěvek na úpravu bytu
    - 3.3. Příspěvek na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla
    - 3.4. Příspěvek na provoz motorového vozidla
    - 3.5. Příspěvek na individuální dopravu
    - 3.6. Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu a garáže
    - 3.7. Příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům
    - 3.8. Mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany
    - 3.9. Bezúročné půjčky
  4. Právní předpisy a informace o životním a existenčním minimu

III. ČÁST: SYSTÉM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

43

1. Obecná informace
2. Členění sociálních služeb
3. Oprávnění poskytovat sociální služby
4. Vztah mezi uživatelem a poskytovatelem sociálních služeb
5. Příspěvek na péči
  - 5.1. Výše příspěvku na péči
  - 5.2. Povinnosti žadatele o příspěvek
  - 5.3. Rozhodování o příspěvku
  - 5.4. Postavení pečujících v rodině či jiných blízkých osob
6. Informační zdroje

IV. ČÁST: POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI A TRHU PRÁCE 49

1. Obecné informace
2. Podpora v nezaměstnanosti
  - 2.1. Nárok na podporu v nezaměstnanosti
  - 2.2. Rozhodné období pro posuzování nároků na podporu v nezaměstnanosti
  - 2.3. Podpůrní doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti
3. Výše podpory v nezaměstnanosti

V. ČÁST: TABULKOVÉ PŘEHLEDY 52

Základní informace

Tabulka 1	Vývoj HDP
Tabulka 2	Věková struktura populace
Tabulka 3	Úhrnná plodnost, střední délka života
Tabulka 4	Míra ekonomické aktivity
Tabulka 5	Počet a složení pojištěnců

Důchodové pojištění

Tabulka 6	Příjmy důchodového pojištění a výdaje na důchody
Tabulka 7	Podíl počtu důchodců a počtu pojištěných osob
Tabulka 8	Relace průměrného vypláceného starobního důchodu k průměrné mzdě

Nemocenské pojištění

Tabulka 9	Příjmy a výdaje nemocenského pojištění
Tabulka 10	Vývoj průměrného denního nemocenského, průměrné denní mzdy a jejich podílu

Státní sociální podpora

Tabulka 11	Náklady na dávky státní sociální podpory
Tabulka 12	Průměrný měsíční počet příjemců dávek státní sociální podpory

Pomoc v hmotné nouzi

Tabulka 13	Náklady na pomoc v hmotné nouzi
Tabulka 14	Průměrný měsíční počet dávek sociální péče z titulu sociální potřebnosti a dávek pomoci v hmotné nouzi

Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Tabulka 15	Náklady na dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením
Tabulka 16	Průměrný roční počet dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením
Tabulka 17	Počet držitelů průkazů mimořádných výhod

Politika zaměstnanosti a trhu práce

Tabulka 18	Míra nezaměstnanosti
Tabulka 19	Dlouhodobá nezaměstnanost
Tabulka 20	Průměrná měsíční podpora v nezaměstnanosti
Tabulka 21	Výdaje na politiku zaměstnanosti

1. Stručná charakteristika

Systém sociálního pojištění zahrnuje základní povinné důchodové pojištění a nemocenské pojištění. V rámci systému se vedle pojistného na sociální zabezpečení vybírá i příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

2. Důchodové pojištění

Základním hmotněprávním předpisem, který upravuje nároky ze základního povinného důchodového pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele, je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), který Poslanecká sněmovna Parlamentu schválila dne 30. června 1995. Zákon o důchodovém pojištění nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996. Byl již několikrát novelizován.

2.1. Účast na důchodovém pojištění

Účast v základním důchodovém pojištění je při splnění stanovených podmínek povinná. Zákon o důchodovém pojištění, který obsahuje příslušnou hmotněprávní úpravu, přitom umožňuje ve stanoveném rozsahu v rámci základního povinného důchodového pojištění i dobrovolnou účast na důchodovém pojištění.

Pro jednotlivé skupiny pojištěnců [zaměstnance v pracovním poměru, osoby ve služebním poměru, členy družstev, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) a ostatní skupiny pojištěnců] platí jednotná právní úprava.

Při splnění zákonem stanovených podmínek vzniká právní nárok na důchod.

Všechna rozhodnutí o nároku na dávku důchodového pojištění a její výši či výplatě podléhají přezkoumání soudem.

Základní důchodové pojištění je ekonomicky garantováno státem, protože nelze ponechat důchodce bez zdroje příjmu, na kterém jsou existenčně závislí.

Princip zásluhovosti se v důchodovém pojištění projevuje v omezeném rozsahu v důsledku současného uplatňování principu sociální solidarity (existence redukčních hranic, kterými se zápočet vyšších příjmů stanoveným způsobem omezuje, způsobuje pokles relativní úrovně důchodu se vzrůstajícími příjmy započítatelnými pro účely důchodového pojištění).

Dynamičnost základního důchodového pojištění je dána každoroční aktualizací úrovně příjmů, z nichž se vychází při výpočtu procentní výměry důchodu, a zvyšováním vyplácených důchodů.

2.2. Dávkový systém důchodového pojištění

Ze základního důchodového pojištění se poskytují důchody:

- starobní (včetně starobního důchodu přiznávaného před dosažením důchodového věku – dále jen „předčasný starobní důchod“),

Podmínky nároku:

- potřebná doba pojištění aspoň 25 (15 roků) a dosažení důchodového věku (věku 65 let); do doby pojištění se započítávají i tzv. náhradní doby pojištění, za které nejsou odváděny žádné platby,
- důchodový věk se každoročně zvyšuje, a to u mužů o 2 a u žen o 4 měsíce až na cílový stav podle nyní účinné právní úpravy 63 let pro muže a bezdětné ženy a 59 až 62 let pro ženy podle počtu vychovaných dětí (v červenci 2008 bylo rozhodnuto o pokračování zvyšování důchodového věku na 65 let pro muže, bezdětné ženy a ženy, které vychovaly jedno dítě a na 62 až 64 let pro ostatní ženy podle počtu vychovaných dětí); v roce 2009 vznikl nárok na starobní důchod mužům, kteří v tomto roce dovršili věku 62 roků a ženám, které dovršili věku 56 roků a 4 měsíce až 60 roků a 8 měsíců podle počtu vychovaných dětí,
- předčasný odchod do starobního důchodu je možný až o tři roky dříve před dosažením důchodového věku; snížení za předčasný odchod do starobního důchodu je trvalé;

- plný invalidní

Podmínky nároku:

- existence dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu odpovídajícího plné invaliditě (pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66 %),
- získání potřebné doby pojištění aspoň 5 roků v období posledních deseti roků před vznikem plné invalidity (platí pro pojištěnce starší 28 let; u mladších pojištěnců je doba kratší podle věku v době vzniku plné invalidity); při vzniku plné invalidity v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání se považuje podmínka potřebné doby pojištění za splněnou (to je také jediné zohlednění pracovního úrazu a nemoci z povolání v nárocích ze základního důchodového pojištění);

- částečný invalidní

Podmínky nároku:

- existence dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu odpovídajícího částečné invaliditě (pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti nejméně o 33 %),
- získání potřebné doby pojištění stejně jako v případě plného invalidního důchodu;

- vdovský a vdovecký

Podmínky nároku:

- existence manželství v době smrti jednoho z manželů;
- zemřelý v době smrti splňuje nebo by splňoval podmínky nároku na vlastní důchod;
- nárok na důchod trvá po dobu jednoho roku od úmrtí manžela bez dalších podmínek – po uplynutí této doby musí být splněna některá z podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění (péče o nezaopatřené dítě, péče o dítě závislé ve stanoveném stupni z důvodu nepříznivého zdravotního stavu na péči jiné osoby, péče o svého rodiče nebo o rodiče zemřelého manžela žijícím ve společné domácnosti, který je závislý ve stanoveném stupni z důvodu nepříznivého zdravotního stavu na péči jiné osoby, pozůstalý manžel je plně invalidní nebo dosáhl stanoveného věku [55 let u žen a 58 let u mužů], pokud není nižší důchodový věk),
- nárok na důchod vznikne znovu, pokud je některá z těchto podmínek splněna do 5 roků od dřívějšího zániku nároku na důchod; nárok na důchod zaniká uzavřením nového manželství;

- sirotčí

Podmínky nároku:

- nárok vzniká po zemřelém rodiči (osvojiteli) nebo po osobě, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, a dítě na ni bylo v době její smrti odkázáno výživou, kterou nemohli ze závažných důvodů zajistit jeho rodiče,
- zemřelý rodič splnil nebo by splňoval podmínky nároku na vlastní důchod,
- pozůstalé dítě je nezaopatřené (tj. do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání nebo se nemůže na budoucí povolání připravovat ze zdravotních důvodů).

Z důchodového pojištění jsou přiznávány v podstatě pouze dávky odvozené z doby pojištění a dosahovaných výdělků. Jedinou výjimkou je plný invalidní důchod, který je při splnění stanovených podmínek přiznáván tzv. invalidům z mládeži.

Důchod se skládá ze dvou složek (dvousložková konstrukce):

- ze základní výměry stejné pro všechny druhy důchodů nezávislé na době pojištění a dosahovaném výdělku,
- z procentní výměry odvozené z doby pojištění a dosahovaného výdělku.

Konstrukce výpočtu důchodu obsahuje celou řadu prvků, z nichž ty, které se týkají výdělků rozhodných pro výši důchodu, se každoročně mění s ohledem na obecný mzdový vývoj.

Základní pravidla pro zvyšování vyplácených důchodů obsahuje zákon o důchodovém pojištění a spočívají v tom, že:

- vyplácené důchody se zvyšují pravidelně každý rok v lednu; odchýlně se postupuje pouze při velmi nízké inflaci (zvýšení by činilo méně než 2%) a při vysoké inflaci,
- zvýšení důchodů se stanoví tak, aby u průměrného starobního důchodu činilo nejméně 100% růstu cen a dále též nejméně jednu třetinu růstu reálné mzdy,
- konkrétní výši zvýšení stanoví vláda nařízením, přičemž zvýšení může být vyšší než uvedené zvýšení stanovené zákonem jako minimální,
- růst úhrnného indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem je při pravidelném zvýšení od ledna zjišťován v období dvanácti měsíců do července předcházejícího zvýšení důchodů; pro zjišťování růstu reálných mezd je rozhodný kalendářní rok o dva roky předcházející roku zvýšení důchodů,
- v mimořádném termínu se důchody zvýší, pokud růst cen ve sledovaném období dosáhl aspoň 5%; o takovémto zvýšení rozhodne vláda do 50 dnů od splnění této podmínky,
- potřebné prvky pro stanovení částky zvýšení důchodů se zjišťují podle údajů Českého statistického úřadu (úhrnný index spotřebitelských cen, průměrná nominální mzda) a České správy sociálního zabezpečení (výše průměrného starobního důchodu)

2.3. Schválené koncepční změny základního důchodového pojištění připravené v rámci I. etapy důchodové reformy a další pokračování reformy důchodového systému

Na základě výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu v roce 2006 byla uzavřena „Koaliční dohoda“ mezi ODS, KDU - ČSL a SZ. Programová část této dohody a následně přijaté Programové prohlášení vlády obsahuje mj. i záměr provést důchodovou reformu ve třech etapách.

I. etapa důchodové reformy

Dne 17. 7. 2008 byl schválen Parlamentem zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, který nabude účinnosti v zásadě od 1. ledna 2010.

Schválená opatření se týkají výdajové strany základního důchodového pojištění a lze je členit na část týkající se doby pojištění a náhradní doby pojištění (tj. nepříspěvkové doby), část týkající se podmínek nároku na důchod, část týkající se výše důchodu, část týkající se podmínek nároku na výplatu důchodu a část týkající se nového vymezení invalidity.

K nejvýznamnějším schváleným opatřením patří:

- postupné prodloužení doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod z 25 roků na 35 roků nebo na 30 roků bez náhradních dob pojištění,
- postupné omezení zápočtu náhradních dob pojištění i pro nárok na starobní důchod,
- plynulé pokračování v postupném zvyšování důchodového věku na 65 let u mužů, u bezdětných žen a u žen, které vychovaly jedno dítě a na 62 až 64 let u ostatních žen (podle počtu vychovaných dětí),
- postupné prodloužení období pro předčasný odchod do starobního důchodu ze tří na pět roků,
- zrušení podmínky pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti, tj. sjednat pracovní vztah nejdéle na dobu jednoho roku,
- zvyšování procentní výměry starobního důchodu za dobu výdělečné činnosti po vzniku nároku na starobní důchod i při souběžném pobírání tohoto důchodu v plné výši nebo při pobírání tohoto důchodu v poloviční výši,
- změna invalidního důchodu na starobní ve stejné výši při dosažení věku 65 let,

- sjednocení dosavadní pevné věkové hranice pro „trvalý“ nárok žen na vdovský důchod a mužů na vdovecký důchod,
- nové vymezení invalidity (zavedení třístupňové invalidity),
- sjednocení věkové hranice, ke které se zjišťuje tzv. dopočtená doba pro výši procentní výměry invalidního důchodu, pro muže a ženy,
- zrušení doby studia získané po 31. 12. 2009 jako náhradní doby pojištění s výjimkou posuzování nároku na invalidní důchody.

Změny schválené v rámci I. etapy důchodové reformy přispějí podstatným způsobem ke zlepšení finanční udržitelnosti systému základního důchodového pojištění a významně oddálí okamžik, kdy výdaje na důchody v daném roce převýší příjmy z pojistného na důchodové pojištění. Tím byl vytvořen i prostor pro přípravu a realizaci případných dalších opatření.

II. etapa důchodové reformy

Byly připraveny a dále se připravují změny týkající se jak veřejného základního důchodového pojištění, zejména vytvoření rezervy pro důchodovou reformu, tak i dobrovolných soukromých důchodů.

Pokud jde o otázku rezervy pro důchodovou reformu, byl již dřívější zvláštní účet důchodového pojištění transformován od března 2008 na Zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu jako součást státních finančních aktiv. Na tento účet bude Ministerstvo financí za každý rok, ve kterém budou příjmy pojistného na důchodové pojištění vyšší než výdaje na dávky důchodového pojištění, převádět ze státního rozpočtu částku ve výši rozdílu těchto příjmů a výdajů. Příjmy tohoto účtu tvoří i peněžní prostředky poukázané na něj podle zvláštních právních předpisů. Ve prospěch Zvláštního účtu rezervy pro důchodovou reformu byly převedeny i prostředky účtu státních finančních aktiv, na kterém se od roku 2004 shromažďovaly prostředky z dividend, které získalo Ministerstvo práce a sociálních věcí jako správce majetkových účastí státu. Peněžní prostředky Zvláštního účtu rezervy pro důchodovou reformu se použijí na důchodovou reformu, a to podle usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu na návrh vlády.

Pokud jde o další změny, bude vedle stávajícího zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem zaveden další dobrovolný doplňkový fondový systém. Současně bude provedena změna v poskytování státního příspěvku ve stávajícím systému penzijního připojištění spočívající ve zvýšení hranice příspěvku účastníka pro nárok na státní příspěvek. Návrh příslušné právní úpravy, tj. nový zákon o penzijním spoření, byl již předložen vládě.

III. etapa důchodové reformy

Probíhají intenzivní jednání s cílem dosažení shody na diversifikaci zdrojů pro příjmy ve stáří s možností přeměrovat část z povinných plateb pojistného na základní důchodové pojištění na základě volby pojištěnce do soukromého systému, tj. zavedení možnosti opt – out. Začátkem druhého pololetí 2009 by měl být vládě předložen návrh věcného řešení. Pokud vláda tento podkladový materiál schválí, bude připraven ve spolupráci s Ministerstvem financí návrh příslušné právní úpravy.

2.4. Vyhodnocení důchodové reformy v duchu plnění tří lisabonských cílů - udržitelnost, přiměřenost a modernizace

Finanční udržitelnost důchodového systému

Nezbytným předpokladem pro zabezpečení přiměřené výše důchodů na základě dohodnuté míry solidarity je finanční udržitelnost základního důchodového pojištění. Opatření by měla směřovat ke zvyšování míry zaměstnanosti obecně, a zejména pak k udržení starších osob na trhu práce, k rozvoji a většímu využití soukromých důchodových systémů zvýšeným zapojením občanů v těchto systémech, zejména pak ke zlepšení věkové struktury ekonomicky aktivních občanů a k posílení bezpečnosti těchto systémů. K dosažení dlouhodobé finanční udržitelnosti bude nutné realizovat další změny stávajícího důchodového systému a současně v oblasti veřejných financí přijímat opatření, která zabrání zvyšování vládního dluhu. Opatření v oblasti trhu práce a v důchodovém systému by měla vytvářet podmínky pro vysokou zaměstnanost starších osob (55 až 64 let).

Prodlužování očekávané doby dožití musí být doprovázeno odpovídajícím prodloužením pracovního života. Zvýšení zaměstnanosti je přitom významným faktorem pro zlepšení finanční stability a udržitelnosti důchodového systému.

Přes řadu provedených změn v základním důchodovém pojištění je nezbytně nutné pokračovat v posilování dlouhodobé finanční udržitelnosti přijímáním dalších reformních kroků.

Přiměřenost výše důchodů

Přiměřenost příjmů důchodců je v ČR zabezpečena povinnou účastí v jednotném základním důchodovém pojištění v době ekonomické aktivity a volným přístupem k dobrovolným (státem podporovaným) soukromým důchodovým systémům. Způsob výpočtu důchodu zabezpečuje prostřednictvím uplatňování příjmové solidarity snižování rizika chudoby u starších občanů. Kromě důchodu je možné poskytovat jak příjmově, tak majetkově testované jednorázové nebo opakující se dávky z jiných sociálních systémů.

Základní důchodové pojištění vytváří předpoklady, aby jím byla pokryta celá populace, a to bez ohledu na charakter průběhu ekonomické aktivity. Značně rozsáhlý okruh nepříspěvkových dob, tzv. náhradních dob pojištění, které se započítávají pro důchodové nároky (jde o období, kdy pojištěnec není aktivní na trhu práce a neplatí pojistné, ale získává důchodové nároky), nevyklučuje z účasti na pojištění ani osoby s přerušovanou profesní kariérou.

Modernizace důchodového pojištění

Hlavním nositelem pojištění je Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“), která vznikla v roce 1990 sloučením nositelů důchodového pojištění a nemocenského pojištění. Je samostatnou organizační složkou státu podřízenou Ministerstvu práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Hlavní působností ČSSZ je provádění důchodového a nemocenského pojištění, provádění lékařské posudkové služby, výběr pojistného a plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv a práva ES. Přes některé problémy související s financováním provozních a personálních výdajů se průběžně usiluje o celkové zvýšení technické vybavenosti ČSSZ s cílem vytvořit moderní instituci s vysokou úrovní kontaktu s pojištěnci. Od roku 2005 předkládají zaměstnavatelé pravidelně každoročně nositeli pojištění evidenční listy důchodového pojištění svých zaměstnanců, ve kterých jsou uváděny údaje potřebné pro posouzení nároků z důchodového pojištění. V průběhu roku 2006 bylo zahájeno bezplatné podávání písemných informací o těchto údajích na základě žádosti pojištěnců (tzv. individuální konta pojištěnců). ČSSZ umožňuje přijímat elektronická podání prostřednictvím sítě Internet přes Portál veřejné správy nebo na paměťovém médiu. Klienti ČSSZ mohou využít několik druhů elektronických podání. Mohou elektronicky podávat evidenční listy důchodového pojištění, přihlášky a odhlášky zaměstnanců k nemocenskému pojištění a Přehled o příjmech a výdajích osob samostatně výdělečně činných.

3. Nemocenské pojištění

3.1. Obecná informace

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění. Pro účely nemocenského pojištění podle zákona o nemocenském pojištění je občanství pojištěnce nerozhodné.

Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno novým zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

3.2. Účast na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění jsou účastni zaměstnanci (kam řadíme i příslušníky ozbrojených sil a bezpečnostních sborů) a osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“).

- Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění.
- U OSVČ nemocenské pojištění zůstává dobrovolné.

Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance, pokud splňuje 3 základní podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění, a to:

- výkon práce na území České republiky v zaměstnání vykonávaném v pracovněprávním či pracovním vztahu, který může účast na nemocenském pojištění založit,
- rozsah zaměstnání, který je určen minimálním počtem dnů (zaměstnání trvalo nebo mělo trvat aspoň 15 kalendářních dnů),
- minimální výši sjednaného příjmu (jedná se o tzv. rozhodný příjem, jehož hranice je stanovena na 2 000 Kč a bude zvyšována podle vývoje průměrné mzdy).

Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při výkonu zaměstnání malého rozsahu, tedy zaměstnání, v němž jsou splněny podmínky výkonu zaměstnání na území České republiky a délky trvání zaměstnání, avšak není splněna podmínka sjednání příjmu ze zaměstnání ve stanovené výši (tj. v roce 2009 aspoň 2 000 Kč). Při výkonu zaměstnání malého rozsahu je zaměstnanec pojištěn jen v těch kalendářních měsících, v nichž dosáhl aspoň příjmu v příslušné rozhodné výši.

OSVČ může být účastna nemocenského pojištění i tehdy, pokud vykonává výdělečnou činnost mimo území České republiky, avšak na základě oprávnění vyplývajících z právních předpisů

České republiky. Účast na nemocenském pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění. Nemocenské pojištění OSVČ zaniká prvním dnem kalendářního měsíce, za který OSVČ rádně nezaplatila pojistné.

Nově se účast na nemocenském pojištění zakládá osobám, které jsou podle zvláštního zákona jmenovány nebo voleny do funkce vedoucího správního úřadu nebo do funkce statutárního orgánu právnické osoby zřízené zvláštním zákonem, popřípadě do funkce zástupce tohoto vedoucího nebo statutárního orgánu, pokud je tímto vedoucím nebo statutárním orgánem pouze jediná osoba, a jmenováním nebo volbou těmito osobám nevznikl pracovní nebo služební poměr, a u osob, které podle zvláštního zákona vykonávají veřejnou funkci mimo pracovní nebo služební poměr, pokud se na jejich pracovní vztah vztahuje ve stanoveném rozsahu zákoník práce.

Nově se do okruhu pojištěných osob zavádí též kategorie smluvních zaměstnanců a zahraničních zaměstnanců.

- Smluvním zaměstnancem je zaměstnanec zahraničního zaměstnavatele, jehož sídlo je v „nesmluvní cizině“, tedy ve státě mimo území Evropské unie nebo některého ze států, s nímž má Česká republika uzavřenou mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení obsahující ustanovení o používání právních předpisů při výdělečné činnosti na území druhého smluvního státu, pokud je pracovně činný v České republice u zaměstnavatele se sídlem na území České republiky (tzv. smluvní zaměstnavatel). Smluvním zaměstnavatelem je tedy právnická nebo fyzická osoba, která má sídlo na území České republiky a u níž je v České republice činný smluvní zaměstnanec. Předpokladem je, že smluvní a zahraniční zaměstnavatel uzavřeli dohodu o tom, že příjmy smluvnímu zaměstnanci bude vyplácet smluvní zaměstnavatel přímo, nebo že je bude uhrazovat zahraničnímu zaměstnavateli, který je bude vyplácet smluvnímu zaměstnanci. Smluvní zaměstnanci jsou účastni nemocenského pojištění (při splnění stanovených podmínek) povinně.
- Zahraničním zaměstnancem je zaměstnanec zaměstnavatele, jehož sídlo je v „nesmluvní cizině“, je-li pracovně činný v České republice přímo ve prospěch tohoto zahraničního zaměstnavatele; tyto zaměstnanci mohou být účastni nemocenského pojištění pouze dobrovolně za stejných podmínek, které platí pro OSVČ, přičemž sami plní i ty povinnosti, které jinak plní zaměstnavatel.

3.3. Dávkový systém nemocenského pojištění

Z nemocenského pojištění se poskytují 4 druhy peněžitých dávek, a to:

- Nemocenské
- Peněžitá pomoc v mateřství
- Ošetřovné
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství

Nemocenské se vyplácí vždy až od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti, a to za kalendářní dny. Po dobu prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanec, kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, zabezpečen náhradou mzdy, kterou bude poskytovat zaměstnavatel. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne (při karanténě od 1. pracovního dne).

Peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství se vyplácejí od vzniku sociální události, a to za kalendářní dny.

Při souběhu nároků na tutéž dávku z více zaměstnání zakládajících účast na nemocenském pojištění se poskytuje ze všech zaměstnání pouze jedna dávka, která se vypočte z příjmů dosažených ve všech těchto zaměstnáních.

3.3.1. Nemocenské

Zaměstnanec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti spadajících do období jednoho roku před vznikem dočasné pracovní neschopnosti).

Nemocenské náleží rovněž ve stanovených případech, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. ochranné lhůtě. Ochranná lhůta v případě uplatňování nároku na nemocenské činí 7 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění.

Nemocenské zaměstnanci náleží i v případě, že je zaměstnanec uznán dočasně práce neschopným v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Zabezpečení zaměstnance pro případ újmy na zdraví vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání je v současné době řešeno v zákoníku práce formou náhrady škody.

3.3.2. Peněžitá pomoc v mateřství

Základní podmínky nároku na tuto dávku jsou zachovány. V den, od něhož je dávka přiznávána, musí trvat účast na nemocenském pojištění nebo ochranná lhůta a v posledních dvou letech před tímto dnem musí trvat účast na nemocenském pojištění po dobu aspoň 270 dnů. Nástup na peněžitou pomoc v mateřství nastává dnem, který pojištěnka určí v období od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Podpůrčí doba činí 28 týdnů (u pojištěnky, která porodila zároveň dvě nebo více dětí činí 31 týdnů). Při převzetí dítěte činí podpůrčí doba 22 týdnů (31 týdnů při převzetí dvou a více dětí zároveň).

Nový zákon umožňuje střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě, přičemž každý z nich má při této péči o dítě nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství po dobu a za podmínek stanovených zákonem o nemocenském pojištění. Střídání se umožňuje od počátku 7. týdne ode dne porodu a četnost střídání omezena není. V případě střídání v péči o dítě se zastaví výplata peněžité pomoci v mateřství matce a začne se vyplácet tato dávka muži z jeho nemocenského pojištění, pokud splňuje podmínky nároku na její výplatu, a naopak.

U žen, jejichž pojištěné zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství tolik kalendářních dnů, kolik činilo toto jejich poslední zaměstnání, maximálně však 180 kalendářních dnů.

3.3.3. Ošetřovné

Na ošetřovné má nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu, že musí

- ošetřovat nemocného člena domácnosti, nebo
- pečovat o zdravé dítě mladší 10 let, protože školské nebo dětské zařízení bylo uzavřeno (z důvodu havárie, epidemie, jiné nepředvídané události), dítěti byla nařízena karanténa, nebo osoba, která jinak o dítě pečuje, sama onemocněla.

Zaměstnanec nemůže uplatnit nárok na ošetřovné na dítě, na které již (zpravidla) druhý z rodičů uplatnil nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo rodičovský příspěvek. Umožňuje se přiznat při splnění stanovených podmínek při jedné potřebě ošetřování (péče) ošetřovné postupně dvěma osobám. Ošetřovné se poskytuje nejdéle 9 kalendářních dnů. Osamělému zaměstnanci, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku, se dávka poskytuje nejdéle 16 kalendářních dnů.

Ochranná lhůta pro ošetřovné není stanovena.

3.3.4. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Tato dávka náleží pojištěnce, která byla z důvodu těhotenství, mateřství nebo kojení převedena na jinou práci a z tohoto důvodu dosahuje bez svého zavinění nižšího příjmu než před převedením.

3.4. Výpočet dávek nemocenského pojištění

Určení denního vyměřovacího základu a jeho redukce

Dávky se počítají z denního vyměřovacího základu, který se zjistí tak, že se započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období (zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost) dělí počtem „započitatelných“ kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období. Takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic. Redukční hranice jsou vyhlášovány ve Sbírce zákonů sdělením MPSV.

Redukční hranice (RH) od 1. 1. 2009 činí:

1. RH 786 Kč
2. RH 1178 Kč
3. RH 2356 Kč.

Redukce se provede tak, že se započte

- do první redukční hranice
  - u nemocenského a ošetřovného 90 % denního vyměřovacího základu,
  - u peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství 100 % denního vyměřovacího základu,
- z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %,
- z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %,
- k části nad třetí redukční hranicí se nepřihlídně.

Výše dávek nemocenského pojištění

Výše nemocenského činí

- 60 % denního vyměřovacího základu od 15. do 30. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti,
- 66 % od 31. do 60. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti, a
- 72 % od 61. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.

Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Výše ošetřovného činí 60 % denního vyměřovacího základu.

4. Pojistné na sociální zabezpečení

Systém sociálního pojištění je financován průběžným způsobem. To znamená, že výdaje na dávky v daném období jsou hrazeny z příjmů z pojistného vybraného v tomto období.

Právní úpravu financování obsahuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1993. Stanoví zejména:

- okruh poplatníků pojistného (včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti),
- způsob stanovení výše pojistného, odvod pojistného a povinnosti plátců pojistného.

Podle tohoto zákona se vybírá pojistné na sociální zabezpečení (na nemocenské pojištění a důchodové pojištění) a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Pojistné vybírají okresní správy sociálního zabezpečení.

Pojistné platí zaměstnanci, zaměstnavatelé a OSVČ.

Zaměstnavatel nese veškerou odpovědnost za stanovení správné výše pojistného, které je povinen platit zaměstnanec i sám zaměstnavatel, a za jeho včasný odvod. Za jednotlivé měsíce zaměstnavatel odvádí pojistné na nemocenské pojištění spolu s pojistným na důchodové pojištění a příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti jednou částkou na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení, a to ve lhůtě od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Z dlužného pojistného s platí penále za každý kalendářní den prodlení ve výši 0,05 % z dlužné částky.

Výše pojistného je stanovena procentními sazbami z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období. Pojistné se vypočítává ze započitatelných příjmů před jejich zdaněním. U OSVČ se započitatelné příjmy snižují o výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů; základ pro odvod pojistného činí od roku 2006 50 % z rozdílu mezi příjmy a výdaji. V roce 2007 byl maximální roční vyměřovací základ OSVČ 486 000 Kč. S účinností od 1. ledna 2008 byl stanoven maximální roční vyměřovací základ pro placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti pro všechny pojištěnce, a to ve výši 48 násobku průměrné mzdy v národním hospodářství. Pro rok 2009 činí tento maximální vyměřovací základ částku 1 130 640 Kč.

Procentní sazby pojistného platné v roce 2009
(% vyměřovacího základu)

	Důchodové pojištění	Nemocenské pojištění	Státní politika zaměstnanosti	Celkem
Zaměstnavatelé	21,5	2,3	1,2	25,0
Zaměstnavatelé zaměstnávající zaměstnance účastné jen důchodového pojištění	21,5	-	-	21,5
Zaměstnanci	6,5	-	-	6,5
OSVČ (nemocenské pojištění je dobrovolné)	28,0	dobrovolně (1,4)	1,2	29,2 (30,6)
Osoby dobrovolně důchodové pojištěné	28,0	-	-	28,0
Zahraniční zaměstnanci (nemocenské i důchodové pojištění je dobrovolné)	dobrovolně 28,0	dobrovolně 1,4	-	29,4

Pramen: MPSV

Pojistné a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti jsou příjmem státního rozpočtu. Příjmy státního rozpočtu jsou též penále, přírůžka k pojistnému na sociální zabezpečení a pokuty ukládané podle zákona č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

5. Organizace a provádění

Pro oblast důchodového pojištění je organizace a provádění stanovena zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“).

- Důchodové pojištění provádí orgány sociálního zabezpečení a zaměstnavatelé. Na úseku důchodového pojištění vykonávají působnost též obce.

Orgány sociálního zabezpečení jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- okresní správy sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo spravedlnosti,
- Ministerstvo obrany.

- Organizace a provádění v oblasti nemocenského pojištění je upravena zákonem č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Orgány nemocenského pojištění jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- okresní správy sociálního zabezpečení,
- služební orgány (Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství cel, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace).

Nemocenské pojištění pro všechny pojištěnce (s několika v zákoně stanovenými výjimkami) provádí okresní správy sociálního zabezpečení.

Nositelům důchodového pojištění pro „civilní sféru“ je Česká správa sociálního zabezpečení, která řídí a kontroluje činnost okresních správ sociálního zabezpečení. Kompetence ČSSZ jsou upraveny zákonem o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Podle koordinačních nařízení EU je ČSSZ styčným orgánem vůči zahraničním institucím pro peněžité dávky v nemoci a mateřství, důchody a peněžité dávky v případě pracovních úrazů a nemocí z povolání.

Kontakty

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčnickém právu 1, 128 01 Praha 2
Tel.: +420 221 921 111
www.mpsv.cz
e-mail: posta@mpsv.cz

Česká správa sociálního zabezpečení
Křížová 25, 225 08 Praha 5
Tel.: +420 257 062 860
www.cssz.cz
e-mail: posta@cssz.cz

6. Právní předpisy

I. Důchodové pojištění

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Novely zákona o důchodovém pojištění, které nabývají účinnosti 1. ledna 2009 či později

- Zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Účinnost v zásadě dnem 1. ledna 2010.
- Zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Prováděcí předpisy které nabývají účinnosti 1. ledna 2009

- Nařízení vlády č. 363/2008 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2009
- Nařízení vlády č. 364/2008 Sb., o zvýšení příplatků k důchodu v roce 2009
- Nařízení vlády č. 365/2008 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2007 a výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2007 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu

II. Nemocenské pojištění

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

- Účinnost 1. ledna 2009

Přehled novel zákona o nemocenském pojištění

- Zákon č. 585/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, zákon č. 189/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o nemocenském pojištění, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona č. 165/2006 Sb., a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
- Zákon č. 239/2008 Sb., kterým se mění některé zákony související s registrovaným partnerstvím
- Zákon č. 305/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Prováděcí předpisy

- Vyhláška č. 481/2006 Sb., o náležitostech průkazů zaměstnanců orgánů nemocenského pojištění pověřených kontrolou dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce
- Nařízení vlády č. 366/2008 Sb., kterým se pro účely nemocenského pojištění upravují částky pro stanovení výpočtových základů
- Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 396/2008 Sb., kterým se vyhláší pro účely nemocenského pojištění výše redukčních hranic pro úpravu denního vyměřovacího základu platných v roce 2009

III. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Přehled základních novel zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, které nabývají účinnosti 1. ledna 2009 či později

- Zákon č. 189/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o nemocenském pojištění
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
- Zákon č. 305/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony s návrhem novely zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

IV. Organizace a provádění sociálního zabezpečení

- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

A. Systém státní sociální podpory

1. Obecné informace

Systém státní sociální podpory je nepřispěvkovým systémem, který je financovaný ze státního rozpočtu a jehož administrací jsou pověřeny státní orgány. Prostřednictvím státní sociální podpory stát přispívá především rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami a vlastními prostředky nestačí. Dávky státní sociální podpory sledují životní cyklus nezaopatřeného dítěte od jeho narození po ukončení jeho vzdělávacího procesu a poskytují pomoc rodinám s dětmi v různých obtížných životních situacích (jako je nedostatečný příjem, péče o novorozené nebo malé dítě, péče o dítě se zdravotním postižením, neúplnost rodiny apod.).

Základním právním předpisem, který upravuje systém státní sociální podpory, je zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Dávky státní sociální podpory:

- přídavek na dítě
- rodičovský příspěvek
- sociální příplatek
- příspěvek na bydlení
- porodné
- pohřebné
- dávky péstounské péče (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna péstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla).

Rodinou se pro účely státní sociální podpory rozumí soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a dále, pokud se buď připravuje na budoucí povolání nebo je zdravotně postižené, nejdéle však do 26 let.

Při posuzování nároků na dávky státní sociální podpory se netestuje majetek rodiny, pouze příjmy, a to pouze u některých dávek. V závislosti na příjmu rodiny jsou poskytovány přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení. Bez ohledu na příjem rodiny se poskytují rodičovský příspěvek, dávky péstounské péče, porodné a pohřebné. Příjmy rozhodné pro nárok na dávky státní sociální podpory zahrnují především příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné

výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového pojištění a podporu v nezaměstnanosti včetně obdobných příjmů z ciziny. Do rozhodného příjmu se započítávají tzv. čisté příjmy. Dávky nejsou předmětem zdanění.

Základem pro určení hranice příjmů rodiny při posuzování nároku na příjmově testované dávky státní sociální podpory a pro stanovení výše některých dávek je životní minimum. Životní minimum představuje minimální společensky uznanou hranici peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Životní minimum upravuje zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Žádosti o poskytování dávek státní sociální podpory se podávají na předepsaných tiskopisech u úřadů práce dle místa trvalého pobytu žadatele. Odvolacím místem proti rozhodnutí úřadů práce jsou krajské úřady, v Praze Magistrát hlavního města Prahy. Jednotný postup na celém území České republiky zabezpečuje jednotný informační systém a aplikační program.

2. Okruh oprávněných osob

Dávky státní sociální podpory náleží při splnění stanovených podmínek pouze fyzické osobě, jestliže osoba a osoby společně s ní posuzované

- jsou na území České republiky hlášeny k trvalému pobytu (občané České republiky) nebo mají-li na území České republiky trvalý pobyt (cizinci)
- jsou občany členského státu Evropské unie, na něž se vztahuje přímo použitelný předpis Evropských společenství
- jsou cizinci hlášenými na území České republiky k pobytu déle než 365 dní a nejsou přitom žadateli o udělení mezinárodní ochrany ubytování v bytovém středisku Ministerstva vnitra
- jsou cizinci narozenými na území České republiky a hlášenými na území České republiky k pobytu, a to do 1 roku jejich věku a za podmínky, že nejsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany ubytování v bytovém středisku Ministerstva vnitra
- jsou nezletilými cizinci svěřenými na území České republiky do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče
- jsou cizinci, kteří jsou držiteli povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidentů v Evropském společenství na území jiného členského státu Evropské unie, a bylo jim vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky a mají-li na území České republiky bydliště; a rodinní příslušníci těchto osob

- jsou cizinci, kterým bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky za účelem vědeckého výzkumu
  - jsou cizinci, kterým byla udělena doplňková ochrana nebo azyl.
- Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží. U dávek jednorázových zaniká nárok uplynutím 1 roku ode dne, za který dávka náleží.

3. Dávky státní sociální podpory

3.1. Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Nárok mají rodiny s příjmem do 2,4násobku životního minima.

Přídavek na dítě je poskytován ve třech výších podle věku dítěte.

Věk nezaopatřeného dítěte	Přídavek na dítě v Kč měsíčně
do 6 let	500
6 – 15 let	610
15 – 26 let	700

3.2. Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Rodičovský příspěvek je stanoven ve čtyřech výměrách daných v pevných měsíčních částkách - zvýšené (11 400 Kč), základní (7 600 Kč), snížené (3 800 Kč) a nižší (3 000 Kč).

Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu dvou, tří nebo čtyř let. Volbou doby čerpání si rodič zároveň volí i k ní příslušnou výši příspěvku, a to:

- rychlejší čerpání rodičovského příspěvku – po peněžitě pomoci v mateřství ve zvýšené výměře (11 400 Kč) do 24 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání však může požádat pouze rodič, který má nárok na peněžitou pomoc v mateřství ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den;
- klasické čerpání - po peněžitě pomoci v mateřství v základní výměře (7 600 Kč) do 36 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na peněžitou pomoc v mateřství;

- pomalejší čerpání - po peněžitě pomoci v mateřství nebo od narození dítěte (nevznikl-li nárok na peněžitou pomoc v mateřství) v základní výměře (7 600 Kč) do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře (3 800 Kč) do 48 měsíců věku dítěte.

O vybranou dobu a výši čerpání rodičovského příspěvku musí rodič písemně požádat úřad práce na předepsaném formuláři. O rychlejší čerpání musí rodič požádat nejpozději v druhém kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém nejmladší dítě dosáhne 22 týdnů života, resp. ve kterém současně narozené nejmladší děti dosáhnou věku 31 týdnů života. O klasické čerpání musí rodič požádat nejpozději v kalendářním měsíci, ve kterém nejmladší dítě dosáhne 21. měsíce věku. Pokud rodič nepožádá o rychlejší či klasické čerpání rodičovského příspěvku, je mu po 21. měsíci věku dítěte vyplácen rodičovský příspěvek v režimu pomalejšího čerpání, tzn. ve snížené výměře. Dobu a výši čerpání rodičovského příspěvku je možné zvolit pouze jednou v uvedených obdobích. Po učiněném rozhodnutí je vybraná možnost čerpání již nezměnitelná a nelze ji uplatňovat zpětně, a to ani při střídání rodičů v pobírání rodičovského příspěvku.

U zdravotně postižených dětí má rodič nárok ode dne posouzení dítěte jako dítěte dlouhodobě zdravotně postiženého nebo dlouhodobě těžce zdravotně postiženého na rodičovský příspěvek v základní výměře (7 600 Kč) do 7 let věku dítěte, a to bez ohledu na dříve zvolenou možnost čerpání rodičovského příspěvku (před posouzením zdravotního stavu dítěte). Pokud tomuto dítěti náleží příspěvek na péči (podle zákona o sociálních službách), má rodič nárok na rodičovský příspěvek v poloviční výši. Pokud rodič pečuje o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené a toto dítě nepobírá příspěvek na péči, náleží rodičovský příspěvek v nižší výměře (3 000 Kč) od 7 do 10 let věku dítěte.

Podmínkou nároku na rodičovský příspěvek je, že dítě mladší 3 let nenavštěvuje jesle nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku déle než 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě, které dovršilo 3 roky věku, může pravidelně navštěvovat mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně nebo nejvýše 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě může navštěvovat léčebné rehabilitační zařízení nebo jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro zdravotně postižené předškolní děti v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně. Dítě zdravotně postiženého rodiče může navštěvovat jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně. Dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo

dlouhodobě těžce zdravotně postižené může navštěvovat jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně nebo plnit povinnou školní docházku.

Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

3.3. Sociální příplatek

Cílem této dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy krýt náklady spojené se zabezpečováním potřeb jejich dětí. Nárok na sociální příplatek je vázán na péči o nezaopatřené dítě a na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v předchozím kalendářním čtvrtletí musí být nižší než dvojnásobek životního minima rodiny. Se zvyšujícím se příjmem rodiny se příplatek postupně snižuje.

Sociální příplatek se zvyšuje v případech, kdy dítě je dlouhodobě těžce zdravotně postižené, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě nemocné, zohledněny jsou také zdravotní postižení nebo osamělost rodiče. Vyšší sociální příplatek se poskytuje i rodinám, kde se narodilo více dětí současně, a to v době do tří let jejich věku, nebo rodinám, kde dítě studuje na střední škole v denní formě studia nebo na vysoké škole v prezenční formě studia.

3.4. Příspěvek na bydlení

Touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny je nižší než normativní náklady stanovené zákonem.

3.5. Porodné

Touto dávkou se matce jednorázově přispívá na náklady související s narozením dítěte. Jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a porodné jí nebo jiné osobě nebylo vyplaceno, má na něj nárok otec dítěte. Nárok na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Výše porodného činí 13 000 Kč na každé narozené dítě.

3.6. Pohřebné

Na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území České republiky. Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou 5 000 Kč.

3.7. Dávky pěstounské péče

Těmito dávkami se přispívá na potřeby spojené s péčí o dítě, o které se rodiče nemohou nebo nechťejí starat a které je svěřené do pěstounské péče. S výjimkou sociálního příplatku může pěstounovi a dítěti svěřenému do pěstounské péče vzniknout nárok i na další dávky státní sociální podpory, např. na rodičovský příspěvek, přídavek na dítě apod.

3.7.1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na dávku má dítě svěřené do pěstounské péče a po jejím skončení (po 18. roce věku) nejdéle do 26 let, zůstane-li dítě nezaopatřené a ve společné domácnosti s bývalým pěstounem. Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,3násobek životního minima dítěte, v případě zdravotního postižení se příspěvek zvyšuje.

3.7.2. Odměna pěstouna

Tato dávka je projevem určitého společenského uznání osoby pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny je stanovena ve výši částky životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě. Pečuje-li pěstoun alespoň o 3 svěřené děti nebo o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II., III., IV., činí odměna pěstouna 5,5násobek životního minima jednotlivce, přičemž za každé další svěřené dítě se odměna dále zvyšuje.

3.7.3. Příspěvek při převzetí dítěte

Účelem jednorázové dávky je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, přicházející do náhradní rodinné péče. Výše příspěvku je stanovena pevnými částkami podle věku dítěte.

Věk nezaopatřeného dítěte	Příspěvek při převzetí dítěte v Kč
do 6 let	8 000
6 – 15 let	9 000
15 – 18let	10 000

3.7.4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Dávka náleží pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti. Podmínkou nároku dále je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, resp. ceny opravy vozidla, nejvýše však 100 000 Kč.

4. Právní předpisy

- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí české republiky č. 207/1995 Sb., kterou se stanoví stupně zdravotního postižení a způsob jejich posuzování pro účely dávek státní sociální podpory, ve znění pozdějších předpisů.

B. Systém pomoci v hmotné nouzi

1. Obecná informace

Systém pomoci v hmotné nouzi je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení. Vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá. Systém bonifikuje osoby, které se aktivně a rychle snaží změnit svoji nepříznivou sociální situaci. Byl zaveden od 1. ledna 2007 a nahradil pomoc poskytovanou podle zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Základním právním předpisem, který upravuje pomoc v hmotné nouzi, je zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi

- Vymezuje sedm situací spojených s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi. Napomáhá řešení některých nárazových životních situací.

- Stanovuje, že každá osoba má nárok na poskytnutí základních informací, které vedou nejenom k řešení její současné situace, ale i k předcházení vzniku hmotné nouze. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce.
- Upravuje institut veřejné služby. Veřejná služba je (od 1. ledna 2009) organizována obcemi a vedle veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání a dobrovolnické služby napomáhá zachování (rozvíjení) pracovních dovedností osoby v hmotné nouzi a jejímu sociálnímu začleňování.

Dávky a jejich výplata

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc.

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je pověřené obecní úřady. V rámci řízení se posuzuje, zda je osoba (rodina) skutečně v hmotné nouzi a zda splňuje podmínky nároku na příslušnou dávku. V konečné fázi se pak stanovuje výše dávky. Odvolacím místem proti rozhodnutí obecních úřadů jsou krajské úřady. Jednotný postup na celém území České republiky zabezpečuje jednotný informační systém a aplikační program.

2. Okruh oprávněných osob

Příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení se při splnění podmínek poskytuje:

- osobě s trvalým pobytem na území České republiky
- osobě, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana
- cizinci bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva
- občanu členského státu Evropské unie, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství
- občanu členského státu Evropské unie, který je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce a kterému nevyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství
- rodinnému příslušníku občana členské republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce a nevyplývá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství

- cizinci, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidenta Evropského společenství na území jiného členského státu Evropské unie, a jeho rodinný příslušník, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky, mají-li bydliště na území České republiky.

Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje vedle uvedených osob i osobě pobývající na území České republiky legálně a v mimořádných případech i osobě, která se na území České republiky zdržuje nelegálně.

Vymezení stavu hmotné nouze

Jde v zásadě o stav, kdy osoba (rodina) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (vlastní prací, uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

V hmotné nouzi není osoba, která se např. prokazatelně nesnaží zvýšit si příjem; není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce; odmítne bez vážných důvodů vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti; nemá dostatečný příjem pouze proto, že se jako osoba samostatně výdělečně činná nepřihlásila k nemocenskému pojištění apod.

3. Dávky pomoci v hmotné nouzi

3.1. Příspěvek na živobytí

Je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě (rodině) při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě (rodině), pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby (rodiny) částky živobytí.

Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy, možností a potřeb (např. je zohledněna potřeba dietního stravování). Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima.

Výše příspěvku na živobytí je rozdíl mezi živobytím osoby (rodiny) a jejím příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení.

3.2. Doplatek na bydlení

Řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby (rodiny) včetně příspěvku na bydlení (systém státní sociální podpory).

Dávka je poskytována nájemci nebo vlastníku bytu, který má nárok na příspěvek na živobytí a na příspěvek na bydlení. Zákon umožňuje výjimečně poskytnout doplatek na bydlení i žadateli, který nemá nárok na příspěvek na živobytí nebo využívá jinou než nájemní formu bydlení.

Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě (rodině) částka živobytí.

3.3. Mimořádná okamžitá pomoc

Je poskytována osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Zákon stanoví pět takových situací:

- Nejsou plněny podmínky hmotné nouze, ale v případě neposkytnutí pomoci osobě hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
- Postižení vážnou mimořádnou událostí (živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.) Dávku lze poskytnout až do výše 15násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 46 890 Kč.
- Nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků. Dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje.
- Nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby nebo k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše 10násobku částky životního minima jednotlivce, tj. 31 260 Kč.
- Ohrožení sociálním vyloučením. Jde např. o situace osob vracejících se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí. Dávku lze poskytnout až do výše 1000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet však nesmí překročit 4násobek částky životního minima jednotlivce, tj. 12 504 Kč.

4. Právní předpisy

- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi.

C. Systém dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

1. Obecná informace

Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením reagují na určité specifické potřeby této skupiny osob. Pomáhají řešit mobilitu, bydlení a pomůcky.

Základním právním předpisem, který upravuje podmínky, za kterých jsou dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením poskytovány, je vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Dávky a jejich výplata

Osobám se zdravotním postižením jsou poskytovány tyto dávky sociální péče:

- jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek
- příspěvek na úpravu bytu
- příspěvek na zakoupení, celkovou opravu, zvláštní úpravu motorového vozidla
- příspěvek na provoz motorového vozidla
- příspěvek na individuální dopravu
- příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu a příspěvek na úhradu za užívání garáže
- příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům.

Osobám se zdravotním postižením je poskytována také ne-dávková pomoc:

- mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany
- bezúročné půjčky.

Žádosti o dávky se podávají u obecních úřadů dle místa trvalého pobytu žadatele. O jednorázových dávkách rozhodují a vyplácejí je obecní úřady obcí s rozšířenou působností, o opakujících se dávkách rozhodují a vyplácejí je pověřené obecní úřady. Zdravotní stav žadatelů posuzují posudkoví lékaři úřadu práce. Odvolacím místem proti rozhodnutí obecních úřadů jsou krajské úřady.

2. Okruh oprávněných osob

Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením náleží při splnění stanovených podmínek:

- osobám s trvalým pobytem na území České republiky
- osobám, kterým byl udělen azyl
- osobám, na které se vztahuje přímo použitelný předpis Evropských společenství
- občanům členského státu EU a jejich rodinným příslušníkům, kteří jsou hlášeni na území České republiky déle než tři měsíce.

3. Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

3.1. Jednorázový příspěvek na opatření zvláštních pomůcek

Fakultativní jednorázová peněžitá dávka, která může být poskytována těžce zdravotně postiženým osobám na opatření pomůcek, které potřebují k odstranění, zmírnění nebo překonání následků svých postižení. Existuje demonstrativní výčet pomůcek, na které lze příspěvek poskytnout. Příspěvek se neposkytuje v případě, že potřebnou pomůcku propůjčuje nebo plně hradí zdravotní pojišťovna. Podmínkou pro poskytnutí dávky je písemný závazek; osoba je povinna vrátit poměrnou část příspěvku, např. pokud pomůcku prodá do 5 let od vyplacení příspěvku.

- Tělesně postiženým občanům lze poskytovat příspěvky na pomůcky, které umožňují sebeobsluhu, samostatný pohyb nebo zachování zdravotního stavu, popřípadě na pomůcky na přípravu a realizaci pracovního uplatnění.
- Zrakově postiženým občanům lze poskytovat příspěvky na

pomůcky, které jim umožňují získávat informace nebo styk s okolím prostřednictvím hmatových nebo sluchových vjemů nebo prostřednictvím zbytků zraku, popřípadě na pomůcky na přípravu a realizaci pracovního uplatnění. Úplně nebo prakticky nevidomým občanům lze hradit výdaje spojené s výcvikem a odevzdáním vodícího psa.

- Sluchově postiženým občanům lze poskytovat příspěvky na pomůcky, které kompenzují ztrátu sluchu a přispívají k sociální adaptaci a jsou nezbytné ke styku s okolím.

Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek se poskytuje ve výši, která umožňuje opatření pomůcky v základním provedení, při současném stanovení limitu úhrady ceny pomůcky. Rovněž je možno poskytnout příspěvek na úhradu nákladů spojených se zácvkem pro používání pomůcek.

3.2. Příspěvek na úpravu bytu

Obligatorní jednorázová dávka se poskytuje osobám s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí omezujícími ve značném rozsahu jejich pohyblivost a osobám úplně nebo prakticky nevidomým na úpravu bytu, který užívají k trvalému bydlení.

Za úpravy bytu se považuje zejména úprava přístupu do domu, garáže, k výtahu včetně schodů, k oknům a na balkón, úprava povrchu podlahy, ovládacích prvků domovní a bytové elektroinstalace, kuchyňské linky, popřípadě dalšího nábytku, rozšíření a úprava dveří, odstranění prahů, přizpůsobení koupelny a záchodu včetně vybavení vhodným sanitárním zařízením a lehce ovladatelnými bateriemi, instalace potřebné zvukové nebo světelné signalizace, zavedení vhodného vytápění, vybudování telefonního vedení, stavební úpravy spojené s instalací výtahu.

Podmínkou poskytnutí dávky je písemný závazek; osoba je povinna vrátit poměrnou část příspěvku např. pokud byt vymění, prodá do 10 let od poskytnutí dávky nebo pokud příspěvek přesáhl 70 % skutečně vynaložených nákladů.

Výše příspěvku na úpravu bytu se určí se zřetelem na příjmy a majetkové poměry občana a jeho rodiny, a to až do výše 70 % prokázaných nákladů, nejvýše však 50 000 Kč nebo 100 000 Kč u příspěvku na stavební úpravy spojené s instalací výtahu.

3.3. Příspěvek na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla

Obligatorní jednorázová dávka příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla se poskytuje osobě s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, která motorové vozidlo bude používat pro svou dopravu, není umístěna k celoročnímu pobytu v zařízení, je odkázána na individuální dopravu. Poskytuje se také rodiči nezaopatřeného dítěte, jde-li o dítě starší tří let s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, úplně nebo prakticky nevidomé nebo těžce mentálně postižené, a rodič bude motorové vozidlo používat pro dopravu tohoto dítěte.

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí nejvýše 100 000 Kč, výše příspěvku na celkovou opravu motorového vozidla činí nejvýše 60 000 Kč. Výše příspěvku se určí zejména s ohledem na majetkové poměry žadatele a jeho rodiny, zpravidla se hodnotí též četnost a způsob užívání vozidla.

Obligatorní jednorázová dávka příspěvek na zvláštní úpravu motorového vozidla se poskytne osobě s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, která sama řídí a pro své trvalé zdravotní postižení zvláštní úpravu motorového vozidla nezbytně potřebuje. Příspěvek se poskytne v plné výši ceny takového úpravy.

Podmínkou pro poskytnutí uvedených dávek je písemný závazek; osoba je povinna vrátit poměrnou část příspěvku, pokud do 5 let od vyplacení vozidlo prodá nebo ho nebude využívat k pravidelné dopravě. Součet příspěvků na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla vyplacených v období deseti po sobě jdoucích let nesmí překročit částku 200 000 Kč.

3.4. Příspěvek na provoz motorového vozidla

Obligatorní jednorázová dávka se poskytuje na období kalendářního roku osobě, který je vlastníkem nebo provozovatelem motorového vozidla, jejíž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany II. nebo III. stupně, která bude používat toto motorové vozidlo pro svou pravidelnou dopravu, nebo která toto motorové vozidlo bude používat pro pravidelnou dopravu manžela (manželky), dítěte nebo jiné blízké osoby, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany II. stupně nebo III. stupně, nebo která je rodičem nezaopatřeného dítěte, které je léčeno na klinice fakultní nemocnice pro onemocnění zhoubným nádorem nebo hemoblastosou, a to v době nezbytného léčení akutní fáze onemocnění v tomto zdravotnickém zařízení

Výše příspěvku se liší podle závažnosti zdravotního postižení, druhu motorového vozidla, počtu dopravovaných osob s nárokem na příspěvek, počtu ujetých kilometrů; např. činí pro osoby, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany III. stupně, a pro rodiče dítěte se zhoubným onemocněním 4 200 Kč u jednostopého vozidla a 9 900 Kč u ostatních vozidel a pro osoby, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany II. stupně, 2 300 Kč u jednostopého vozidla a 6 000 Kč u ostatních vozidel.

Podmínkou pro poskytnutí dávky je písemný závazek; osoba je povinna vrátit poměrnou část příspěvku např. při změně zdravotního stavu dopravované osoby, technické nezpůsobilosti vozidla apod.

3.5. Příspěvek na individuální dopravu

Obligatorní jednorázová dávka se poskytuje na kalendářní rok osobě s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, osobě úplně nebo prakticky nevidomé nebo rodiči nezaopatřeného dítěte, které je léčeno na klinice fakultní nemocnice pro onemocnění zhoubným nádorem nebo hemoblastosou, a to v době nezbytného léčení akutní fáze onemocnění v tomto zdravotnickém zařízení, která se pravidelně individuálně dopravuje a která není vlastníkem nebo provozovatelem motorového vozidla nebo není příjemcem příspěvku na provoz motorového vozidla nebo není dopravována motorovým vozidlem, na jehož provoz je přiznán příspěvek na provoz motorového vozidla.

Podmínkou pro poskytnutí dávky je písemný závazek; osoba je povinna vrátit poměrnou část příspěvku, pokud se změní její zdravotní stav, je přiznán příspěvek na provoz motorového vozidla apod.

Výše příspěvku na individuální dopravu činí 6 500 Kč.

3.6. Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu a garáže

Obligatorní opakující se dávka příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu se poskytuje osobám s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí a osobám úplně nebo prakticky nevidomým, které užívají bezbariérový byt. Výše dávky činí 400 Kč měsíčně.

Osobám s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí a osobám úplně nebo prakticky nevidomým, které užívají bezbariérový byt, může být poskytována rovněž fakultativní opakující se dávka příspěvek na úhradu za užívání garáže, a to až do výše 200 Kč měsíčně.

3.7. Příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům

Fakultativní opakující se dávka může být poskytnuta úplně nebo prakticky nevidomému vlastníku vodícího psa na krmivo pro tohoto psa, ve výši 800 Kč měsíčně.

3.8. Mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany

Mimořádné výhody I., II. nebo III. stupně se poskytují osobám starším jednoho roku s těžkým zdravotním postižením, které podstatně omezuje jejich pohybovou nebo orientační schopnost.

Mimořádné výhody I. stupně (průkaz TP) obnášejí:

- nárok na vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích,
- nárok na přednost při osobním projednávání jejich záležitostí.

Mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) kromě výše uvedeného obnášejí:

- nárok na bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob,
- nárok na slevu 75 % jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a na 75 % slevu v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy,
- možnost slevy poloviny vstupného na divadelní a filmová představení, koncerty a jiné kulturní a sportovní podniky.

Mimořádné výhody III. stupně (průkaz ZTP/P) kromě výše uvedeného obnášejí:

- nárok na bezplatnou dopravu průvodce veřejnými hromadnými dopravními prostředky v pravidelné vnitrostátní osobní hromadné dopravě,
- u úplně nebo prakticky nevidomých nárok na bezplatnou přepravu vodícího psa, pokud je nedoprovází průvodce.

Další úlevy, slevy a osvobození (bezplatné užití dálnic a rychlostních silnic, osvobození od správních poplatků apod.) pro osoby, kterým byly přiznány mimořádné výhody určitého stupně, stanoví právní předpisy ostatních resortů.

3.9. Bezúročné půjčky

Osobě, které byl přiznán příspěvek na zakoupení motorového vozidla, může být poskytnuta bezúročná půjčka na zakoupení motorového vozidla. Maximální výše půjčky je 40 000 Kč a délka splatnosti 5 let.

4. Právní předpisy

- Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

INFORMACE O ŽIVOTNÍM A EXISTENČNÍM MINIMU

V sociálních systémech mají velmi důležitou roli instituty životního a existenčního minima stanovené zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Využívají se zejména v oblasti pomoci v hmotné nouzi (dle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi) při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranné veličiny. Od jejich úrovně je na základě stanovených podmínek odvozována výše příspěvku na živobytí.

Životní minimum se využívá i v oblasti dávek státní sociální podpory (na základě zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře), zejména u přídatku na dítě a sociálního příplatku. Porovnáním příjmu domácnosti s úrovní stanoveného násobku životního minima je zjišťován nárok na tyto dávky, které zabezpečují adresnou pomoc rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích a v případě sociálního příplatku tvoří životní minimum i základ pro jeho výpočet.

Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u příjemce starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let.

Životní minimum ani existenční minimum nezahrnují nezbytné náklady na bydlení. Ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním příspěvku na bydlení a v systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení.

Částky životního minima stanovené zákonem od 1. 1. 2007 v Kč za měsíc

● pro jednotlivce	3126
● pro první osobu v domácnosti	2880
● pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2600
● pro nezaopatřené dítě ve věku	
do 6 let	1600
6 až 15 let	1960
15 až 26 let	2250

Životní minimum je součtem všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti.

Částka existenčního minima od 1. 1. 2007 v Kč za měsíc

● existenční minimum	2020
----------------------	------

Příklady životního minima různých typů domácností v Kč za měsíc

jednotlivec	3 126
2 dospělí	2880 + 2600 = 5480
1 dospělý, 1 dítě ve věku 5 let	2880 + 1600 = 4480
2 dospělí, 1 dítě ve věku 5 let	2880 + 2600 + 1600 = 7080
2 dospělí, 2 děti ve věku 8 a 16 let	2880 + 2600 + 1960 + 2250 = 9690
2 dospělí, 3 děti ve věku 5, 8 a 16 let	2880 + 2600 + 1600 + 1960 + 2250 = 11290

Vláda může zvýšit částky životního a existenčního minima nařízením vlády od počátku roku podle skutečného vývoje (příslušného indexu) spotřebitelských cen, pokud nárůst nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby přesáhne ve stanoveném rozhodném období 5%. Za mimořádných okolností může přistoupit i k mimořádné valorizaci životního a existenčního minima.

1. Obecná informace

Systém sociálních služeb v ČR je upraven zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a Vyhláškou MPSV č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Sociální služby nabízejí pomoc a podporu lidem v nepříznivé sociální situaci ve formě, která zaručuje zachovávání lidské důstojnosti, ctí individuální lidské potřeby a současně posiluje schopnost sociálního začleňování každého jednotlivce do společnosti v jeho přirozeném sociálním prostředí.

Zákon o sociálních službách nabízí následující zásadní nástroje:

- Každému člověku garantuje bezplatné sociální poradenství.
- Nabízí velmi pestrou nabídku sociálních služeb, ze které si člověk může svobodně vybírat podle svého uvážení, finančních možností či dalších individuálních preferencí.
- Lidem, kteří jsou závislí na pomoci jiné osoby, je poskytována sociální dávka - příspěvek na péči.
- Zákon garantuje, že poskytované služby budou pro uživatele bezpečné, profesionální a přizpůsobené potřebám lidí.
- Zákon také vytváří prostor pro spoluúčast lidí na procesech rozhodování o rozsahu, druzích a dostupnosti sociálních služeb v jejich obci či kraji.

Sociální služby jsou souhrnem odborných činností, které pomáhají člověku řešit nepříznivou sociální situaci. Protože jsou příčiny těchto situací různé, existuje celá škála druhů sociálních služeb.

2. Členění sociálních služeb

Sociální služby jsou členěny do tří základních oblastí:

- Sociální poradenství, které je obvykle specializované pro určitou cílovou skupinu či situaci, přičemž základní poradenství je nedílnou složkou všech sociálních služeb.
- Služby sociální péče zahrnují služby, jejichž hlavním cílem je zabezpečovat lidem základní životní potřeby, které nemohou být zajištěny bez péče a pomoci jiné osoby.
- Služby sociální prevence slouží zejména k předcházení sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy sociálně negativními jevy.

Sociální služby jsou členěny také podle místa jejich poskytování:

- Terénní služby jsou poskytovány v prostředí, kde člověk žije, tj. v domácnosti, v místě, kde pracuje, vzdělává se nebo tráví volný čas. Příkladem může být pečovatelská služba, osobní asistence či terénní programy pro ohroženou mládež.
- Za ambulantními službami člověk dochází do specializovaných zařízení, jako jsou například poradny, denní stacionáře nebo kontaktní centra.
- Pobytové služby jsou poskytovány v zařízeních, kde člověk v určitém období svého života fakticky celoročně žije. Jedná se především o domovy pro seniory či pro lidi se zdravotním postižením. Pobytové jsou i některé služby sociální prevence, které poskytují ubytování na dobu určitou, nejdéle však na jeden rok. Některé z těchto služeb mohou být poskytovány jako pobytové, ambulantní nebo terénní.

Důležitým principem je možnost kombinace různých druhů služeb a také kombinace služeb s pomocí a podporou ze strany rodiny či jiných blízkých osob.

3. Oprávnění poskytovat sociální služby

Sociální služby lze poskytovat pouze na základě registrace. Registrací se rozumí vydání oprávnění poskytovat konkrétní druhy služeb. Oprávnění vydávají krajské úřady ve správním řízení na základě posouzení schopnosti poskytovatele splnit všechny zákonem stanovené podmínky. Dodržování zákonem stanovených podmínek, mezi něž patří také standardy kvality sociálních služeb, je kontrolováno formou inspekce sociálních služeb. Pokud poskytovatel neplní tyto podmínky, může dojít až k odejmutí oprávnění poskytovat sociální služby. Základním měřítkem kvality sociálních služeb je dodržování lidských práv při poskytování sociálních služeb.

Sociální služby mohou poskytovat jakékoliv právnické či fyzické osoby, které splní zákonné podmínky.

V České republice je poskytováno téměř 5 000 sociálních služeb 2 500 poskytovateli služeb. Sociální služby jsou poskytovány přibližně 350 000 osob.

4. Vztah mezi uživatelem a poskytovatelem sociálních služeb

Poskytování sociálních služeb je zákonem o sociálních službách založeno na smluvním principu. Sjednávání druhu služby a rozsahu poskytovaných služeb podle individuálních potřeb osob ve smlouvě včetně konkrétních podmínek poskytování služby

je významným krokem směřujícím k uplatnění svobodné vůle osob, kterým jsou služby poskytovány. Smlouva uživateli služeb umožňuje vymáhat sjednaný rozsah služby a poskytovatele zavazuje k poskytování služby takovým způsobem, který je pro uživatele bezpečný a profesionální.

Některé smlouvy musí být ze zákona uzavřeny v písemně, jiné musí být uzavřeny písemně, navrhne-li to alespoň jedna smluvní strana. V obou případech zákon přesně specifikuje dotčené sociální služby. Smlouvy o poskytování ostatních sociálních služeb se uzavírají bez formálních podmínek (např. telefonická krizová pomoc či nízkoprahová zařízení pro děti a mládež). Charakter smlouvy je soukromoprávní a řídí se příslušnými ustanoveními občanského zákoníku.

5. Příspěvek na péči

Příspěvek na péči náleží těm lidem, kteří jsou především z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiné osoby, a to v oblasti běžné denní péče o vlastní osobu a v soběstačnosti. Péči o vlastní osobu se rozumí především takové denní úkony, které se týkají zajištění či přijímání stravy, osobní hygieny, oblékání a pohybu. Soběstačností se rozumí úkony, které umožňují účastnit se sociálního života, tj. např. schopnost komunikovat, nakládat s penězi či předměty osobní potřeby, obstarat si osobní záležitosti, uvařit si, vyprat a uklidit.

Příspěvek náleží osobě, o kterou má být pečováno, nikoliv osobě, která péči zajišťuje. Příspěvek na péči nemůže být přiznán dítěti, které je mladší než jeden rok.

Schopnost zvládnout péči o vlastní osobu a být soběstačný je u každého člověka různá, proto zákon rozeznává čtyři stupně závislosti na pomoci jiné osoby, a to od mírné závislosti až po závislost úplnou.

O příspěvek je možné požádat na obecním úřadu obce s rozšířenou působností, v jejímž spádovém území má žadatel trvalý nebo hlášený pobyt.

5.1. Výše příspěvku na péči

Výše příspěvku pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc

- a) 3 000 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost),
- b) 5 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost),
- c) 9 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),
- d) 11 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

Výše příspěvku pro osoby starší 18 let činí za kalendářní měsíc

- a) 2 000 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost),
- b) 4 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost),
- c) 8 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),
- d) 11 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

Podle koordinačních nařízení EU je MPSV styčným orgánem vůči zahraničním institucím pro příspěvek na péči.

5.2. Povinnosti žadatele o příspěvek

Člověk – žadatel o příspěvek – musí dodržet stanovené povinnosti, respektive podrobit se některým procedurám.

V prvé řadě musí správně podat žádost o příspěvek na péči a uvést všechny požadované povinné informace, tj. kromě osobních údajů také údaje o tom, jakým způsobem má být příspěvek vyplácen a údaje o tom, kdo bude potřebnou péči zajišťovat.

Následuje proces posouzení stupně závislosti na pomoci jiné osoby, který zahajuje sociální pracovník. Sociální pracovník provede sociální šetření v prostředí, kde žadatel žije.

Po provedení sociálního šetření se žádostí o příspěvek zabývá posudkový lékař úřadu práce, který hodnotí funkční dopady zdravotního stavu na schopnost žadatele pečovat o sebe a být soběstačným a vychází přitom z výsledku sociálního šetření.

Pokud se žadatel odmítne podrobit některé z výše uvedených procedur, například neumožní provedení sociálního či zdravotního posouzení, pak ztrácí možnost získat příspěvek na péči.

5.3. Rozhodování o příspěvku

O tom, zda bude příspěvek přiznán či nikoliv, rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností na základě posouzení stupně závislosti, které je vypracováno posudkovým lékařem. Rozhodnutí o příspěvku na péči je doručeno žadateli a v případě, že je kladné, je žadatel (nyní již příjemce příspěvku) povinen obecnímu úřadu do 8 dnů písemně ohlásit jakým způsobem a kým mu bude péče zajištěna, pokud tak již neučinil při podání žádosti. Pokud tak neučiní ani po zopakované výzvě (opět do 8 dnů) je výplata příspěvku zastavena.

Výplata příspěvku na péči je zastavena také v případech, kdy je komplexní péče zajištěna v rámci hospitalizace, ale také v případě výkonu trestu odnětí svobody apod. Toto platí v případě, že tato doba činní alespoň jeden kalendářní měsíc.

Zákon umožňuje obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností vyplácet příspěvek v hotovosti (tj. i poštovní poukázkou) nebo na účet, který příjemce určí.

Nárok na výplatu příspěvku vzniká podáním žádosti o přiznání příspěvku. Příspěvek může být přiznán a vyplácen nejdříve od počátku kalendářního měsíce, ve kterém bylo zahájeno řízení o přiznání příspěvku. První výplata příspěvku zahrnuje výplatu příspěvku i za období, ve kterém probíhalo správní řízení.

Příspěvek lze použít pouze na ty výdaje, které souvisejí se zabezpečením pomoci a podpory osobě, která je závislá na péči jiné osoby. Může být tedy „spotřebován“ jako úhrada za péči, kterou zajišťuje poskytovatel sociální služby a samozřejmě také na výdaje, které vzniknou pečující osobě, tj. rodinnému příslušníkovi či jiné osobě, která není poskytovatelem sociální služby. Dá se také předpokládat, že oba výše uvedené způsoby bude příjemce kombinovat dle vlastní potřeby.

Způsob využití příspěvku kontrolují pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Pokud je zjištěno, že příspěvek není používán správně, může obecní úřad určit tzv. zvláštního příjemce, který zajistí správné použití příspěvku a v případech zneužívání příspěvku nárok na výplatu příspěvku odejmout.

Příspěvek na péči se nezapočítává jako příjem pro účely jiných dávkových systémů ani pro účely daní. Hmotná nouze v okruhu společně posuzovaných osob část příspěvku na péči započítává a rodičovský příspěvek je krácen, když žadatel dosáhne pouze I. stupně.

Příspěvek na péči je poskytován až 270 000 osobám, přičemž nejčastěji jde o příspěvek ve stupni I. (115 000 osob), respektive ve II. stupni (90 000 osob). Více než 70% příjemců příspěvku jsou osoby starší 65 let.

V roce 2007 stát vynaložil ze státního rozpočtu na výplatu příspěvku na péči 14,6 miliardy Kč.

5.4. Postavení pečujících v rodině či jiných blízkých osob

Pokud o svého rodinného příslušníka nebo jinou blízkou osobu, která je závislá na pomoci jiných (tj. obvykle je přiznán příspěvek na péči), pečují lidé samostatně nebo s dílčí dopomocí sociálních služeb, jsou jim ze zákona přiznány tyto další prvky sociální ochrany:

- Příspěvek na péči se nezapočítává do příjmů pečujících pro účely dávkových systémů ani daňových systémů
- Příspěvek na péči je vyplácen i v částečném souběhu s rodičovským příspěvkem, pokud je pečováno o dítě do 7 let věku
- Doba péče je hlavní pečující osobě obvykle započítána jako náhradní doba pro účely důchodového zabezpečení

- Hlavní pečující osoba je tzv. „státním pojištěncem“ v oblasti veřejného zdravotního pojištění
- Pečující osoby nejsou nijak limitovány při pracovním uplatnění
- Není testována příjmová situace oprávněné osoby ani osob v domácnosti pro přiznání dávky

6. Informační zdroje

Informace o sociálních službách a jejich poskytování lze získat především na městských, případně obecních nebo krajských úřadech (odbory sociálních věcí), v občanských nebo jiných specializovaných poradnách anebo přímo u poskytovatelů sociálních služeb.

Poskytovatelé sociálních služeb jsou uvedeni v registru sociálních služeb, který je veřejně přístupnou databází umožňující vyhledání služby podle řady kritérií. Registr je k dispozici na WWW stránkách MPSV:

(http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1231397303718_1).

1. Obecné informace

Základním předpisem pro oblast zabezpečování státní politiky zaměstnanosti je zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“). Zákon o zaměstnanosti také upravuje podmínky nároku pro poskytování podpory v nezaměstnanosti.

Podpora v nezaměstnanosti je poskytována při splnění zákonem o zaměstnanosti stanovených podmínek uchazečům o zaměstnání.

Uchazečem o zaměstnání se může stát fyzická osoba, která

- osobně požádá o zprostředkování zaměstnání úřad práce, v jehož obvodu má bydliště, a
- splňuje zákonem stanovené podmínky pro zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání.

2. Podpora v nezaměstnanosti

2.1. Nárok na podporu v nezaměstnanosti

Uchazeč o zaměstnání má nárok na podporu v nezaměstnanosti, který

- získal v rozhodném období (3 roky před zařazením do evidence) zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, v délce alespoň 12 měsíců (dále jen „předchozí zaměstnání“); překrývají-li se doby důchodového pojištění, započítávají se jen jednou,
- požádal úřad práce, u kterého je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti,
- ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, není poživitelem starobního důchodu.

Nárok na podporu v nezaměstnanosti nemá uchazeč o zaměstnání

- se kterým byl v době posledních 6 měsíců před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání zaměstnavatelem skončen pracovní právní vztah z důvodu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem; to platí i v případě skončení jiného pracovního vztahu z obdobného důvodu,

- který v posledních 6 měsících před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání bez vážného důvodu opakovaně sám ukončil vhodné zaměstnání zprostředkované úřadem práce,
- kterému vznikl nárok na výsluhový příspěvek a tento příspěvek je vyšší než podpora v nezaměstnanosti. Pokud je tento příspěvek nižší, náleží mu podpora v nezaměstnanosti ve výši odpovídající rozdílu mezi podporou v nezaměstnanosti a příspěvkem.

2.2. Rozhodné období pro posuzování nároků na podporu v nezaměstnanosti

Rozhodným obdobím pro posuzování nároků na podporu v nezaměstnanosti jsou poslední 3 roky před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání.

Do předchozího zaměstnání se započítává i náhradní doba zaměstnání, tj. doba

- přípravy osoby se zdravotním postižením k práci,
- pobírání plného invalidního důchodu,
- osobní péče o dítě ve věku do 4 let,
- osobní péče o fyzickou osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost), pokud s uchazečem o zaměstnání trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou,
- výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstva vnitra, nebo výkonu veřejné služby na základě smlouvy o výkonu veřejné služby, pokud rozsah vykonané služby překračuje v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu,
- osobní péče o fyzickou osobu mladší 10 let, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I (lehká závislost).

2.3 Podpůrčí doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti

Podpůrčí doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti činí u uchazeče o zaměstnání, kterému je ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti

- do 50 let věku 5 měsíců,
- nad 50 do 55 let věku 8 měsíců,
- nad 55 let věku 11 měsíců.

3. Výše podpory v nezaměstnanosti

Výše podpory v nezaměstnanosti se stanoví procentní sazbou z průměrného měsíčního čistého výdělku z posledního ukončeného zaměstnání nebo vyměřovacího základu, pokud uchazeč o zaměstnání naposledy vykonával samostatnou výdělečnou činnost.

Procentní sazba podpory v nezaměstnanosti činí

- 65 % první 2 měsíce,
- 50 % další 2 měsíce,
- 45 % po zbývající dobu.

Tabulka 1. Vývoj HDP

Rok	HDP v běžných cenách (mld. Kč)	Roční růst ve stálých cenách (%)	Úroveň na obyvatele (při přepočtu pomocí běžné parity kupní síly)	
				EU 27 = 100
2003	2 577	3,6	15 215	73,4
2004	2 815	4,5	16 262	75,1
2005	2 984	6,3	17 058	75,8
2006	3 216	6,8	18 299	77,4
2007	3 530	6,0	19 966	80,2
2008	3 706	3,1	-	-

Pramen: ČSÚ a Eurostat

Tabulka 2. Věková struktura populace

Rok	Věková skupina						Celkem (tis. osob)
	0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let		
	(tis. osob)	(% obyv.)	(tis. osob)	(% obyv.)	(tis. osob)	(% obyv.)	
2003	1 554	15,2	7 234	70,8	1 423	13,9	10 211
2004	1 527	14,9	7 259	71,0	1 435	14,0	10 221
2005	1 501	14,6	7 293	71,2	1 457	14,2	10 251
2006	1 480	14,4	7 325	71,2	1 482	14,4	10 287
2007	1 477	14,2	7 391	71,2	1 513	14,6	10 381

Pramen: ČSÚ

Tabulka 3. Úhrnná plodnost, střední délka života

Rok	Úhrnná plodnost	Střední délka života (počet let)					
		při narození		v 60 letech		v 65 letech	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
2003	1,18	72,0	78,5	17,2	21,3	13,8	17,1
2004	1,23	72,6	79,4	17,6	21,6	14,2	17,5
2005	1,28	72,9	79,1	17,8	21,7	14,4	17,6
2006	1,33	73,5	79,7	18,2	22,1	14,8	18,0
2007	1,44	73,7	79,9	18,4	22,3	15,0	18,2

Pramen: ČSÚ

Tabulka 4. Míra ekonomické aktivity

Rok	55 - 59 let	60 - 64 let	55 - 64 let	celkem	Celkem	
					muži	ženy
2003	60,4	21,9	44,2	59,4	68,7	50,8
2004	62,8	21,4	45,1	59,2	68,4	50,5
2005	65,4	23,0	47,0	59,4	68,7	50,6
2006	66,7	23,8	47,7	59,3	68,6	50,5
2007	66,9	26,4	48,2	58,8	68,3	49,8
2008	69,8	27,2	49,5	58,5	68,2	49,3

Pramen: ČSÚ

Tabulka 5. Počet a složení pojištěnců

Rok	Zaměstnanci			OSVČ platící zálohy na důch. pojištění	Celkem důchodově pojištění
	Celkem	orga-nizace	malé organizace		
	Počty (tis. osob)				
2003	4 020	3 084	936	646	4 666
2004	4 041	3 093	948	727	4 768
2005	4 085	3 127	958	740	4 825
2006	4 162	3 194	967	714	4 876
2007	4 254	3 267	987	714	4 968
2008	4 338	3 342	997	725	5 064

Pramen: ČSSZ Poznámka: *) Průměrný počet v roce

Důchodové pojištění

Tabulka 6. Příjmy důchodového pojištění a výdaje na důchody v mld. Kč (kap. 313 – MPSV)

Rok	Příjmy ¹⁾	Výdaje ²⁾ na dávky	Příjmy - výdaje
2003	202,8	220,3	-17,6
2004	235,8	225,2	10,6
2005	250,1	241,2	8,9
2006	268,4	266,2	2,2
2007	295,9	282,6	13,3
2008	310,8	304,9	5,9

Pramen: Státní závěrečné účty.

Poznámky:

1) Včetně pokut, penále a dobrovolného připojištění.

2) Bez zálohy poskytnuté v roce předchozím a včetně zálohy poskytnuté za rok následující, bez provozních výdajů.

Tabulka 7. Podíl počtu důchodců a počtu pojištěných osob

Rok	Počet pojištěných (v tis.)	Počet důchodců (v tis.)	Podíl počtu důchodců k počtu pojištěných (v %)
2003	4 666	2 591	55,5
2004	4 767	2 626	55,1
2005	4 826	2 645	54,8
2006	4 876	2 684	55,0
2007	4 968	2 719	54,7
2008	5 064	2 754	54,4

Pramen: ČSSZ

Tabulka 8. Relace průměrného vypláceného starobního důchodu k průměrné mzdě

Rok	Průměrný důchod ¹⁾ (v Kč)	Průměrná mzda		Relace průměrného důchodu k průměrné mzdě ³⁾	
		hrubá (v Kč)	čistá ²⁾ (v Kč)	hrubé (v%)	čisté (v%)
2003	7 071	16 769	12 807	42,2	55,2
2004	7 256	17 882	13 601	40,6	53,3
2005	7 728	18 809	14 252	41,1	54,2
2006	8 173	20 050	15 506	40,8	52,7
2007	8 736	21 527	16 509	40,6	52,9
2008	9 347	23 395	17 800	40,0	52,5

Poznámky:

- 1) Průměrný důchod je měsíční průměr sólo vyplácených starobních důchodů v roce.
- 2) Průměrná čistá mzda je průměrná hrubá mzda snížená o této mzdě odpovídající daň z příjmu a pojistné zdravotního a sociálního pojištění.
- 3) Za průměrnou mzdu je pro tyto účely užit všeobecný vyměřovací základ, který je stanoven podle § 17 zákona č. 155/1995 Sb.

Nemocenské pojištění

Tabulka 9. Příjmy a výdaje nemocenského pojištění (kap. 313 – MPSV)

Rok	Příjmy ¹⁾ (mlrd. Kč)	Výdaje (mlrd. Kč)	Příjmy - Výdaje (mlrd. Kč)	Výdaje (% HDP)
2003	33,3	34,3	-1,0	1,34
2004	35,7	29,6	6,2	1,07
2005	37,7	31,7	6,0	1,06
2006	40,5	32,8	7,8	1,01
2007	44,4	34,7	9,7	0,98
2008	46,7	31,9	14,8	0,84

Poznámka: *) Včetně pokut, penále a přírůžek k pojistnému

Tabulka 10. Vývoj průměrného denního nemocenského, průměrné denní mzdy a jejich podílu

Rok	Průměrné nemocenské v Kč/den	Průměrná mzda		Relace nemocenského k průměrné mzdě	
		hrubá v Kč/den	čistá v Kč/den	hrubé v %	čisté v %
2003	262	551	421	48	62
2004	254	588	447	43	57
2005	260	618	469	42	56
2006	273	659	510	41	54
2007	285	708	543	40	52
2008	290	765	582	38	50

Pramen: MPSV

Státní sociální podpora

Tabulka 11. Náklady na dávky státní sociální podpory (v mil. Kč)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Přídavek na dítě	12 519	11 790	11 215	11 033	10 236	6 232
Sociální příplatek	5 822	5 262	4 803	4 418	4 607	3 174
Porodné	807	832	896	1 591	2 097	1 647
Rodičovský příspěvek	7 964	10 425	12 644	13 526	28 690	28 294
Dávky péčovské péče	407	427	471	585	771	844
v tom:						
příspěvek na úhradu potřeb dítěte	305	320	343	369	402	433
odměna péstouna	92	96	112	203	353	393
příspěvek na převzetí dítěte	7	8	9	10	10	14
příspěvek na zakoupení motorového vozidla	2	3	3	4	5	4
Pohřebné	549	525	534	513	509	71
Příspěvek na bydlení	2 835	2 548	2 474	2 287	1 565	1 619
Příspěvek na dopravu	1 267	856	0	0	x	x
Příspěvek na školní pomůcky	x	x	x	52	57	2
Jednorázový příspěvek dítěti	x	3 868	x	x	x	x
Celkem	32 178	36 537	33 046	34 051	48 532	41 880
Podíl na HDP (v %)	1,25	1,30	1,11	1,06	1,37	1,13

Pramen: MPSV

Tabulka 12. Průměrný měsíční počet příjemců dávek státní sociální podpory

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Přídavek na dítě	1 965 336	1 893 269	1 812 039	1 759 946	1 670 077	887 573
Sociální příplatek	413 184	371 208	332 135	296 880	240 838	166 049
Porodné (ročně)	93 470	95 068	101 898	105 538	113 753	118 831
Rodičovský příspěvek	262 502	275 144	292 655	306 568	338 948	357 575
Dávky péčovské péče:						
příspěvek na úhradu potřeb dítěte	6 619	6 822	7 250	7 590	7 978	8 532
odměna péstouna	5 137	5 311	6 145	7 442	8 043	8 829
příspěvek na převzetí dítěte (ročně)	908	956	1 135	1 165	1 196	1 631
příspěvek na zakoupení vozidla (ročně)	26	29	41	32	53	59
Příspěvek na dopravu	423 081	406 783	x	x	x	x
Pohřebné (ročně)	110 316	104 063	107 087	102 568	101 880	14 144
Příspěvek na bydlení	323 982	292 133	264 703	233 872	115 026	85 783
Příspěvek na školní pomůcky (ročně)	x	x	x	64 935	57 279	1 586
Jednorázový příspěvek dítěti (ročně)	x	1 933 661	x	x	x	x

Pramen: MPSV

Pomoc v hmotné nouzi

Tabulka 13. Náklady na pomoc v hmotné nouzi (v mil. Kč)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dávky sociální péče z titulu sociální potřeby	10 181	10 127	9 605	8 722	949	261
Dávky pomoci v hmotné nouzi celkem	x	x	x	x	3 287	2 794
z toho:						
příspěvek na živobytí	x	x	x	x	2 593	2 176
doplatek na bydlení	x	x	x	x	524	472
mimořádná okamžitá pomoc	x	x	x	x	170	146
Dávky sociální péče z titulu sociální potřeby a dávky pomoci v hmotné nouzi celkem	10 181	10 127	9 605	8 722	4 236	3 055
Podíl na HDP (v%)	0,40	0,36	0,33	0,27	0,12	0,08

Pramen: MPSV

Poznámka:

Systém pomoci v hmotné nouzi byl zaveden od 1. ledna 2007, přechod na nový systém byl postupný. Po část roku 2007 byly vypláceny jak dávky sociální péče z titulu sociální potřeby, tak dávky pomoci v hmotné nouzi.

Tabulka 14. Průměrný měsíční počet dávek sociální péče z titulu sociální potřeby a dávek pomoci v hmotné nouzi

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dávky sociální péče z titulu sociální potřeby	239 265	236 526	213 434	185 791	x	x
Dávky pomoci v hmotné nouzi:						
příspěvek na živobytí	x	x	x	x	68 807	58 195
doplatek na bydlení	x	x	x	x	25 078	20 403
mimořádná okamžitá pomoc	x	x	x	x	5 707	5 205

Pramen: MPSV

Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Tabulka 15. Náklady na dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením (v mil. Kč)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek	605	664	694	726	779	409
Příspěvek na úpravu bytu a na úhradu za užívání bezbariérového bytu a garáže	71	76	72	77	73	76
Příspěvek na zakoupení, opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla	487	446	406	418	407	424
Příspěvek na provoz motorového vozidla	1 129	1 214	1 284	1 456	1 516	1 541
Příspěvek na individuální dopravu	40	40	39	41	38	36
Celkem	2 332	2 440	2 495	2 718	2 813	2 486
Podíl na HDP (v %)	0,09	0,09	0,08	0,08	0,08	0,07

Pramen: MPSV

Tabulka 16. Průměrný roční počet dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek	7 513	7 861	7 321	7 826	8 227	7 993
Příspěvek na úpravu bytu a na úhradu za užívání bezbariérového bytu a garáže	2 033	2 298	2 117	2 099	1 984	2 080
Příspěvek na zakoupení, opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla	6 492	5 923	5 416	5 494	5 193	5 474
Příspěvek na provoz motorového vozidla	189 249	203 226	217 068	229 032	239 339	243 120
Příspěvek na individuální dopravu	6 823	6 323	6 559	6 469	5 922	5 888

Pramen: MPSV

Tabulka 17. Počet držitelů průkazů mimořádných výhod

	2003	2004	2005	2006	2007
Mimořádné výhody I. stupně (průkaz TP)	35 123	38 555	40 260	47 541	62 515
Mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP)	184 342	203 326	214 437	227 966	254 792
Mimořádné výhody III. stupně (průkaz ZTP/P)	62 443	68 936	69 747	73 033	82 172
Celkem držitelů průkazů	281 908	310 817	324 444	348 540	399 479

Pramen: MPSV

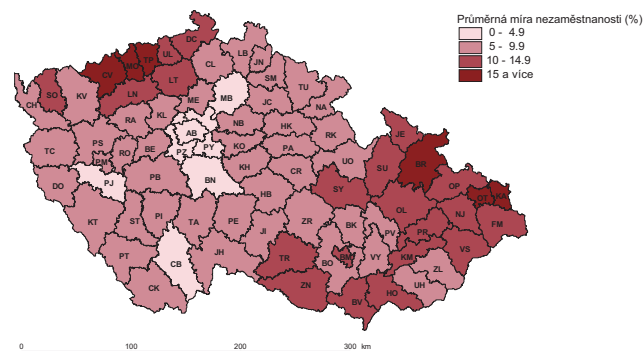
Politika zaměstnanosti a trhu práce

Tabulka 18. Míra nezaměstnanosti

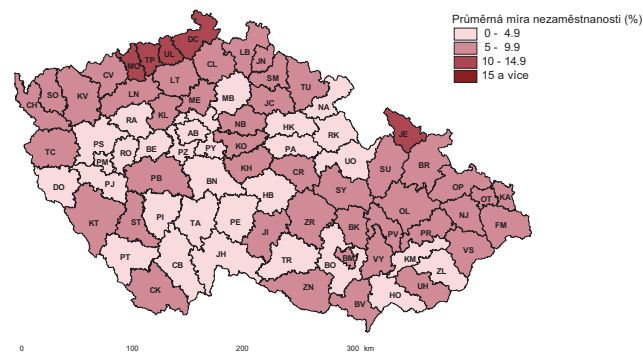
Rok	15-24			Celkem 15+		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
2003	18,6	18,3	18,8	7,8	6,2	9,9
2004	21,0	22,2	19,5	8,3	7,1	9,9
2005	19,2	19,3	19,1	7,9	6,5	9,8
2006	17,5	16,6	18,7	7,1	5,8	8,8
2007	10,7	10,6	11,0	5,3	4,3	6,7
2008	10,2	10,1	10,2	4,4	3,5	5,7

Pramen: Eurostat

PRŮMĚRNÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI V OKRESECH ČESKÉ REPUBLIKY v roce 2003

PRŮMĚRNÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI V OKRESECH ČESKÉ REPUBLIKY v roce 2008

Tabulka 19. Dlouhodobá nezaměstnanost

Rok	míra dlouhodobé nezaměstnanosti			% dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
2003	3,8	2,9	5,0	48,8	46,4	50,6
2004	4,2	3,4	5,3	51,0	48,4	53,3
2005	4,2	3,4	5,3	53,0	52,1	53,7
2006	3,9	3,1	4,9	54,2	53,1	55,2
2007	2,8	2,1	3,6	52,2	50,6	53,6

Pramen: Eurostat

Tabulka 20. Průměrná měsíční podpora v nezaměstnanosti (v Kč)

Rok	celkem	muži	ženy
2003	3 324	3 619	3 038
2004	3 562	3 905	3 241
2005	4 215	4 698	3 758
2006	4 491	5 004	4 011
2007	4 830	5 429	4 289
2008	5 309	5 920	4 766

Pramen: MPSV

Tabulka 21. Výdaje na politiku zaměstnanosti (v mil. Kč)

Rok	Celkem	Podpory v nezaměstnanosti (PvN)	Aktivní politika zaměstnanosti (APZ)	Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením	Insolvence
2003	10 960,4	6 949,3	3 274,2	524,4	212,6
2004	11 750,4	7 030,0	3 937,9	649,0	133,5
2005	11 959,1	7 046,8	4 027,9	736,9	147,5
2006	14 202,3	7 307,5	5 300,7	1 410,6	183,6
2007	15 073,4	7 015,8	5 674,2	2 187,4	196,0
2008	15 681,2	7 114,9	6 132,3	2 283,7	150,3

Pramen: MPSV

Vydavatel:
Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Překlady a revize:
Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Grafické zpracování:
MARCO BBN Czech Republic

Grafický koncept:
Tomáš Pakosta

Tisk:
REPROPRESS

